

OPĆA PRIVATNA GIMNAZIJA

Gajeva ulica 22/1

1 000 Zagreb

**UTJECAJ LJUDSKOG OKRUŽENJA NA PONAŠANJE
KUĆNIH LJUBIMACA**

Znanstveni rad

Profesorica:

Marija Ramljak, prof.

Učenici:

Noel Peručić Aras i Borna Dražević

Razred: 3a

Nastavni predmet: **BIOLOGIJA**

Zagreb, prosinac 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	3
KLJUČNE RIJEČI.....	3
UVOD.....	4
MATERIJALI I METODE.....	5
REZULTATI.....	5
MAČJI BIHEVIORIZAM.....	6
UTJECAJ BIHEVIORISTIČKIH PROMJENA NA MAČJE VRŠENJE NUŽDI.....	7
GLASANJE KAO BIHEVIORISTIČKA PROMJENA.....	8
MIJAUKANJE.....	8
PREDENJE.....	9
CVRKUTANJE.....	9
PUHANJE.....	10
MAČJA AGRESIJA PREMA LJUDIMA I NJENI RAZLOZI.....	10
PSEĆI BIHEVIORIZAM.....	12
IMAJU LI PSI ISTE DRUŠTVENE STRUKTURE KAO VUKOVI.....	13
KAKO SE AGRESIVNO PONAŠANJE PASA PREMA VLASNICIMA OBJASNITI.....	MOŽE 15
GLASANJE PASA.....	17
VOKALNA KOMUNIKACIJA PASA I NJIHOVO TRENIRANJE.....	17
GLASANJE PASA KAO „PROBLEM U PONAŠANJU“.....	18
AKO SE LAJANJE „NAGRAĐUJE“ PAS ĆE LAJATI JOŠ VIŠE.....	20
LAJANJE MOŽE BITI NENORMALNO.....	22
RASPRAVA.....	23
ZAKLJUČAK.....	24

SAŽETAK:

Ovaj seminarski znanstveni bavi se ukazivanjem na biheviorističke promjene kod kućnih ljubimaca te udaljavanjem od njihovih predaka, čega vlasnici često nisu svjesni. Istraživanje je provedeno analiziranjem već postojećih podataka iz veterinarskih knjiga i internetskih izvora.

KLUČNE RIJEČI:

biheviorizam, podražaj, maladaptivna ponašanja, mačke, komunikacija, nužda, mijaukanje, predenje, cvrkutanje, puhanje, agresija, dob, provokacija, okruženje, psi, pripitomljavanje, društvene strukture, hijerarhija, razrješenje, čopor, dominacija, popuštanje, apstraktno razmišljanje, razum, neposluh, skrivanje, osobnost, lajanje, treniranje, problem u ponašanju, kompulzivno ponašanje, naredba, kažnjavanje, anksiozno ponašanje, nagrađivanje, nenormalno lajanje i poremećaji.

UVOD:

Biheviorizam (*eng. behavior*) je grana psihologije koja se bavi proučavanjem radnje pojedinaca, mjerljivih psiholoških promjena, kognicija, emocija, ali najvažnije od svega njihovim uzrocima.

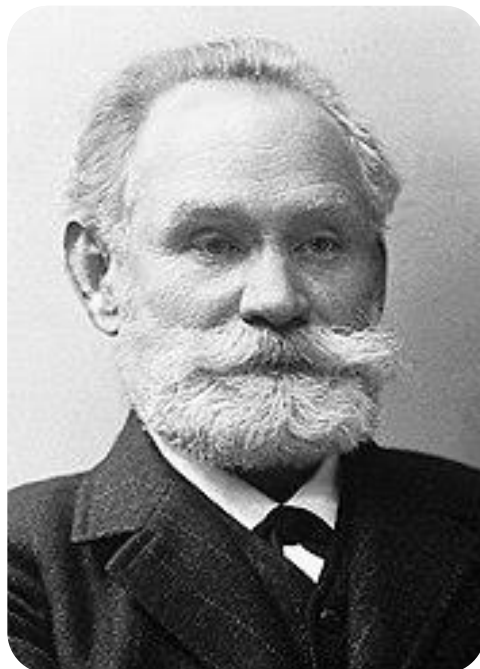
Biheviorizam su unaprijedili i usavršili Ivan Petrovič Pavlov , John B. Watson i Burrhus F. Skinner. Bihevioristička teorija tvrdi da su mnoga maladaptivna ponašanja (ona ponašanja koja sprečavaju jedinku da se prilagodi novim ili teškim okolnostima) u dijelu ili cjelini stečena kroz učenje i mogu se odučiti. Zato klasičan biheviorizam u obzir uzima samo dokaze koji se mogu mjeriti kao reakcija na podražaje.

Biheviorizam objašnjava razvitak jedinke kao uvjetima određen proces kojim jedinka stvara nove oblika ponašanja.

Najosnovniji primjer biheviorističke promjene je Pavlovljev refleks.

Pavlovljev refleks je eksperiment kojim je Pavlov dokazao da se životinju ciljanim podražajem može naučiti da određeno reagira na njega.

Pavlov je došao do zaključka da pas slini svaki put kada vidi hranu te ja svaki put kada bi mu išao dati hranu uključio metronom. Nakon nekoliko hranjenja pas je počeo sliniti kad bi čuo zvuk metronoma. Time je Pavlov zaključio da je životinji za promjenu potreban podražaj.

Stoga naša pretpostavka je da čovjek utječe na kućne ljubimce te je prihvatio njihovu normalu ponašanja na krivi način i njihovo prirodno ponašanje pokušava „ispraviti“ kako je prihvatljivo za vlasnika.

U mnogim biheviorističkim problemima kod kućnih životinja određivanje je otežano zbog ponaša vlasnika i njihove percepcije problema. Neki vlasnici na primjer toleriraju iznenađujući stupanj agresivnosti ili anksiozno ponašanje kod njihovih životinja, dok drugi neki neće tolerirati niti malu promjenu u ponašanju što otežava bihevioralno

istraživanje kućnih ljubimaca. Kako bi smo odredili uzroke ovih problema moramo opisati redoslijede ponašanja, utvrditi ozbiljnost i učestalost njihovih slučajeva pojedinačno i objektivno.

MATERIJALI I METODE:

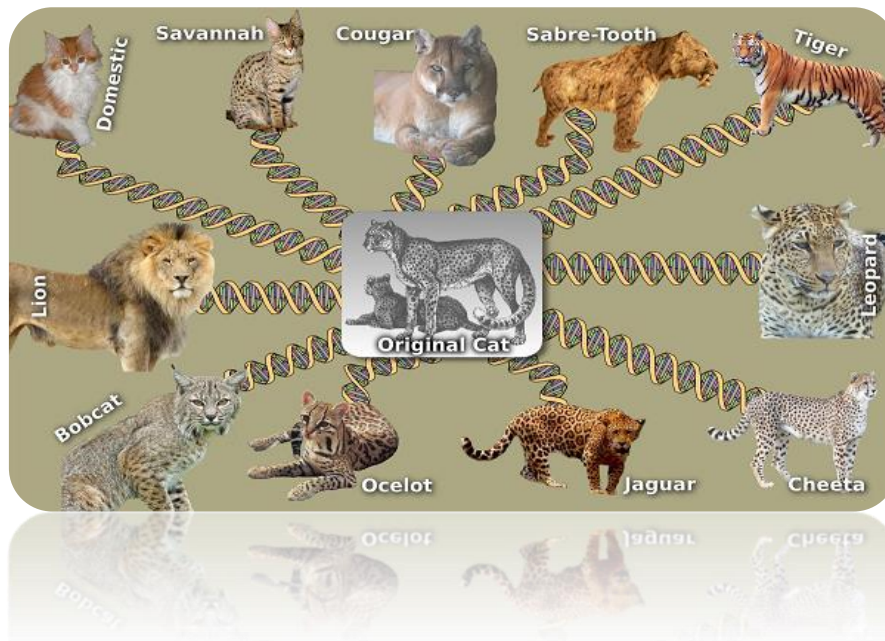
Više tipova istraživanja je provedeno nad dvaju domaćih životinja (dva psa). U tom istraživanju se provjeravalo koliko vanjski čimbenici utječu na psa. Oba psa su bila iste vrste, istog spola i razlika u godinama je bila od jedne godine. U kontroliranom okruženju na privatnom dvorištu prvi pas je izveden van te je napravljena simulacija grmljavine te sijevanje pomoću zvučnika koji proizvode zvukova grmljavine te tri lampe skrivene u pozadine koje se neprekidno pale i gase. Drugi pas je iskusio istu stvar samo bez prisustva svjetla.

REZULTATI:

Prvi pas je reagirao tako što je podvio rep te je htio napustiti dvorište i vratiti se u kuću. Nakon dva dana psa smo izvrgnuli sporednim treperenjima bljeskalice sa mobilnog uređaja te je reagirao podražaju bez prisustva zvuka kao nekakvu nesigurnost te se povukao na sigurnije mjesto. Drugi pas se prepao na glasnu grmljavinu te je također htio ući natrag u kuću. Nakon dva dana se provelo isti pokus gdje se iskoristila bljeskalica, no drugi pas nije reagirao na podražaj svjetlosti.

Mačji biheviorizam

Mačka, koja se također naziva domaća mačka ili kućna mačka, mali je mesožder i sisavac iz roda *Felis*. Vjeruje se da je njen predak bila divlja afrička mačka *Felis silvestris lybica*. Mačke žive u bliskoj zajednici s ljudima najmanje 9000 godina te su kroz taj period svoje ponašanje prilagodile ljudima.

Postoji mnogo različitih vrsta mačaka, od kojih su neke bezrepe ili bez dlake kao rezultat mutacija i dolaze u različitim bojama. Oni su vješti grabežljivci i vrlo su pametni. Neki od njih mogu se naučiti, ili čak sami naučiti, koristiti jednostavnijim mehanizmima, poput ručki na vratima.

Komuniciraju glasom (mijaukanjem, predenjem, frktanjem, režanjem, škljocanjem) kao i govorom tijela. Za međusobnu komunikaciju mačke koriste kombinaciju vokalizacije i govora tijela. Budući da se pripitomljavanje mačaka odvijalo relativno nedavno, mačke također mogu živjeti samostalno u divljini, često formirajući manje kolonije.

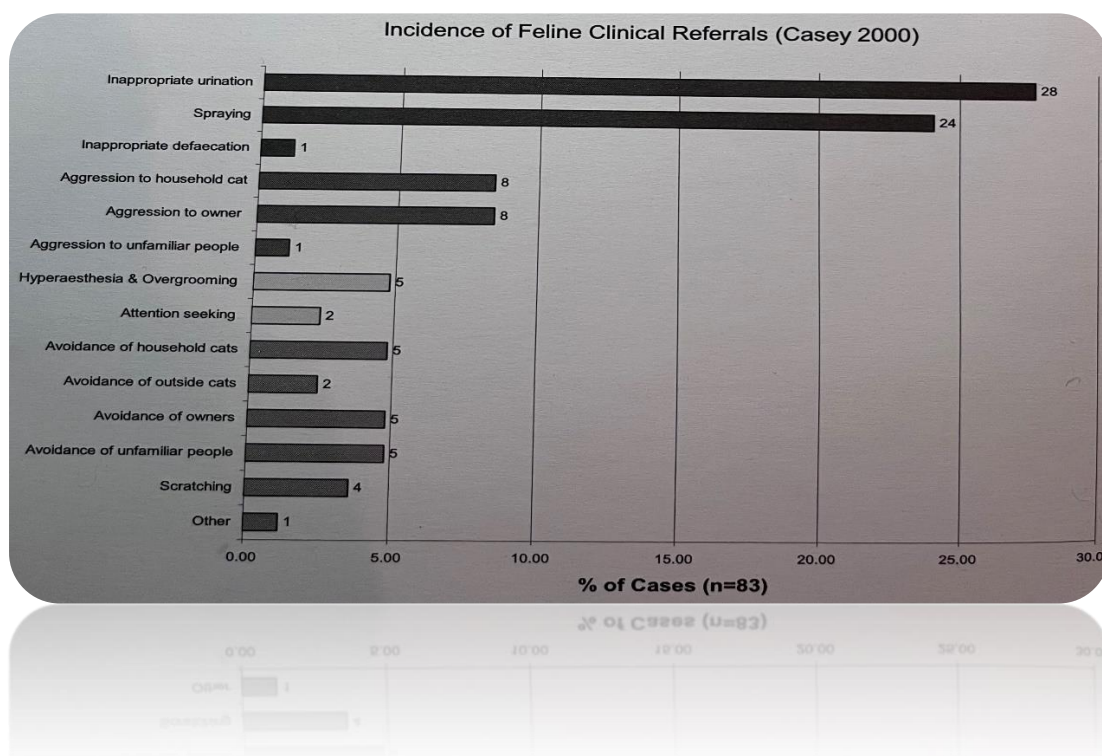
Povezanost između ljudi i mačaka dovela je do njezina pojavljivanja u mitologiji i legendama mnogih kultura, uključujući staroegipatsku, kinesku i nordijsku. Opće vjerovanje je da se mačka pripitomila u starom Egiptu, gdje je bila kulturna životinja. Koristila se kao ukras nakon što bi bila mumificirana te se vjeruje da su Stari Egipćani imali farme mačaka koje su služile samo za proizvodnju ukrasa od mačaka. Međutim, istraživanje iz 2007. pokazalo je da sve linije od kojih potječu domaće mačke dolaze od nekoliko samopripitomljenih afričkih divljih mačaka (*Felis silvestris lybica*), s Bliskog istoka, otprilike 8000 pr.

Utjecaj biheviorističkih promjena na mačje vršenje nuždi

Kao i kod nas ljudi, vršenje nužde je proces izbacivanja ostatka unešenih proizvoda u organizam kod mačaka. U većini slučajeva kućne mačke ne koriste nužde kako bi označile svoj teritorij (kao psi), već svoje nužde obavljaju u već poznatom prostoru kao što je pješčanik. Zanimljivo je to što takvo ponašanje primjenjuju i u divljini gdje također imaju određene prostore za nuždu. Kada im prostor za vršenje nužde postane nepristupačan ili „neprihvatljiv“ oni ga zamjenjuju, istu stvar čine i kućne mačke.

Mnogi vlasnici prijavljuju da njihove mačke prestaju koristiti pijesak kada promjene kutiju ili vrstu pijeska u njemu. Istraživanjima je dokazano da mačka koja koristi istu vrstu pijeska od kad je mačić odbija bilo kakve promijene na pijesku, dok će mačke koje su u dobi mačića često mijenjale pijesak moći koristiti bilo kakav pijesak kad odrastu.

Ono što im je također ostalo nepromijenjeno je potreba za tim da je prostor za nuždu siguran, tj. da ih nitko ne uznemirava dok su tamo. Na primjer, ako uđete u prostor u kojem je mačji pijesak te u njemu zatečete mačku, ona se tamo više neće osjećati sigurno i naći će drugo mjesto, kao npr. vaš krevet.

Glasanje kao bihevioristička promjena

Mačke trebaju međusobno komunicirati radi povezivanja i međusobnih odnosa kao što su suradnja, obrana, igra i dijeljenje. Kad komuniciraju s ljudima, to čine kako bi dobili ono što žele ili smatraju potrebnim. Mačke koriste mnogo različitih komunikacijskih metoda kao što su glasovne, vizualne, taktilne i mirisne. Mačke uglavnom mijauču kako bi komunicirale s ljudima, a rijetko s drugim životinjama.

Na mačke značajno je utjecalo pripitomljavanje te su osim svog ponašanja promijenili i komunikacijske metode (do sad 21 različiti oblik vokalizacije) . Na primjer, dokazano je da mačka koja ima potrebu za nečim mijauče visokim tonom koji kod ljudi pobuđuje isti onaj instinkt koji pobuđuje glasanje beba te je vjerojatnost veća da će joj dati ono što želi. Također je dokazano da domaće mačke mijauču više nego divlje mačke.

Mijaukanje

Najpoznatiji zvuk odraslih mačaka je mijaukanje. Mijaukanje može biti nametljivo, sažaljivo, prijateljsko, susretljivo, zahtjevajuće ili prigovarajuće. Kod mačića , mijaukanje se koristi za privlačenje pažnje njihove majke, ali ga koriste i odrasle mačke.

U dobi od otprilike tri do četiri tjedna mačići nauče mijaukati ,ali gotovo nikad ne mijauču ako je netko uz njih. Odrasle mačke rijetko mijauču jedna drugoj, tako da je mijaukanje odraslih mačaka zapravo bihevioristička promjena nastala nakon pripitomljavanja kako bi komunicirale s ljudima.

Nažalost, zbog drugačije građe glasnica mačke ne mogu razgovarati s ljudima kao npr. papiga. Umjesto toga, bihevioristi objašnjavaju da mačke modificiraju vokalizaciju mijaukanja kako bi oponašali određene ljudske riječi. Na primjer, mačka koja često čuje svog vlasnika kako govori „ne“ može naučiti kako oponašati taj zvuk te će kraće i dublje mijaukati.

Pređenje

Pređenje je kontinuirani, vibrirajući zvuk koji u grlu proizvodi većina mačaka. Domaći mačići mogu presti već u dobi od dva dana. Često se vjeruje da pređenje ukazuje na pozitivno emocionalno stanje, ali mačke ponekad predu kada su bolesne, napete ili proživljavaju traumatične ili bolne trenutke kao što je porod.

Opširnija definicija je da pređenje signalizira prijateljsko društveno raspoloženje, a može se dati kao signal (npr. veterinaru od strane ozlijeđene mačke koja ukazuje na potrebu za pomoć ili kao znak vlasniku, npr. zahvala na prijateljstvu). Mehanizam koji stoji iza pređenja nije u potpunosti objašnjen, ali se smatra da ga stvaraju vibracije glasnica.

Nekada se vjerovalo da samo mačke iz roda Felis mogu presti. Međutim, mačke iz roda Panthera (tigrovi, lavovi, jaguari i leopardi) također proizvode zvukove slične pređenju, ali samo pri izdisaju. Iako ima više uzroka za mačje pređenje, biheviorističkim promjenama domaća mačka ga je prenamijenila u način iskazivanja zahvale ili sreće prema ljudima.

Cvrkutanje

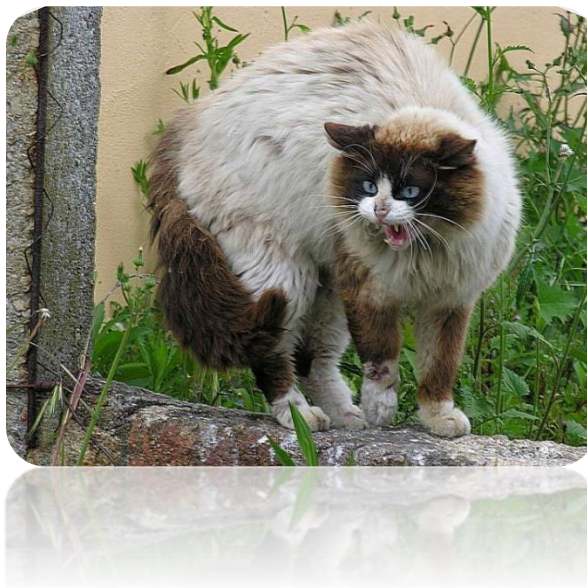
Mačke ponekad uzbuđeno cvrkuću dok promatraju ili vrebaju ono što se njima čini kao plijen. Ovi zvukovi variraju od tihih zvukova škljocanja do glasnog, ali kontinuiranog cvrkutanja pomiješanog s povremenim mijaukanjem.

Istraživači vjeruju da bi cvrkutanje također moglo biti nenamjerna instinktivna imitacija trenutka ubojitog ugriza za vrat. To je zato što aktivira vibraciju mačje čeljusti kako bi omogućilo precizno klizanje mačjih zubi između kralježaka plijena. Time zaključujemo da je iza mačjeg cvrkutanja, zvuka koji nam je najčešće smiješan, stoji mačji instinkt za ubijanje koji je uz sve procese bihevioralne promijene ostao nepromijenjen.

Puhanje

Puhanje je zvuk povezan s mačjim napadnom ili obrambenom agresijom koji je obično popraćen i nakostrješenjem mačke kako bi u svojoj opasnosti izgledala veće.

Puhanje može biti usmjereno na ljude i životinje. Na primjer, puhanje mačke prema psu koji se približava. Kao takve, mačke pušu kada su zatečene nespremne, uplašene, ljute ili u bolovima.

Također kako bi zastrašili uljeze na njihovom teritoriju, a ako upozorenje na puhanjem ne ukloni prijetnju, može uslijediti napad.

Zanimljivo je da će mačići stari od dva do tri tjedna puhati kada ih čovjek prvi put podigne. Vrlo slično kao cvrkutanje, mačke su puhanje zadržale nakon biheviorističkih prilagodbi te i dalje od njega imaju koristi.

Mačja agresija prema ljudima i njeni razlozi

Iako se često smatra suprotno, mačke su u stanju pružiti bezuvjetnu ljubav svom vlasniku, ali kroz određena ponašanja, poput ugriza, pokušavaju nam priopćiti nešto specifično. Iako je važno izbjeći mačje ugrize (mogu uzrokovati infekcije), dešifriranje njezina značenja jednako je važno kako bi se spriječilo da se takve situacije ponove.

Postoji šest razloga zašto domaća mačka na vlasnike reagira agresijom :

1. Dob

Najbezopasniji je razlog mačje agresije njihova dob. Mačići se najčešće igraju na agresivne načine te često ozlijede vlasnika. Vrlo je važno u ovoj fazi mače, ako je moguće, uz sebe ima braću i sestre zbog prirodnijeg razvoja.

2. To joj je u prirodi

Iako se mačka s ljudima boravi već tisućama godina biheviorističkim se promjenama i dalje nije potpuno pripitomila. Mačke će ponekad pokazivati bezrazložnu agresiju. Najvjerojatniji je razlog tog ponašanja njen genetski kod, tj. njeni pretci također su bili agresivni bez očiglednog razloga.

3. Ponašanje gospodara

Mačka ima tendenciju oponašati ponašanje svog vlasnika, opažajući svaku njegovu emociju. Bilo u trenucima smirenosti i sreće, bilo u onim tužnim, mačka sudjeluje u vlasnikovom raspoloženju i reagira u skladu s tim. Posebno agresivne mačke u svom okruženju često odgovaraju jednako agresivnim vlasnicima koji su u svakodnevnom životu skloni vikati, povisivati ton prema životinji ili se naglo kretati. U ovom slučaju reakcije mačke su obrambene i navode je da ugrize kako bi se zaštitila jer joj čovjek predstavlja prijetnju.

4. Promjene u okruženju

Mačka je životinja navike koja voli rutinu, a promjene su joj jedan od najgorih neprijatelja. Bilo da se radi o selidbi, velikim kućanskim poslovima, dolasku bebe ili druge životinje, ovo je veliki stres za mačku koji se pretvara u agresiju. Mnoge mačke su ljubomorne, dok su druge sretne i bezbrižne, iako je prvi slučaj češći. Stres kod mačaka ne treba podcjenjivati, ne samo zbog ugriza, već i zbog ponašanja, poput čupanja dlake, nemilosrdnog češanja, što bi se moglo pretvoriti u ozbiljnije zdravstvene probleme.

5. Provokacije

Mačke na neke uobičajene podražaje kao što su maženje mogu reagirati agresijom jer ih u trenutku neraspoloženosti vide kao provokacije.

6. Nezadovoljenje potreba

Ugriz također može biti način na koji mačka daje do znanja da s njom nešto nije u redu, tj. da joj nešto nedostaje (npr. prljava kutija s pijeskom, prazna posuda u uobičajeno vrijeme, voda više nije svježija). Vlasnikov stav ili mala zaboravnost koju mačka ne tolerira može se tako pretvoriti u ugriz.

Pseći bihevizizam

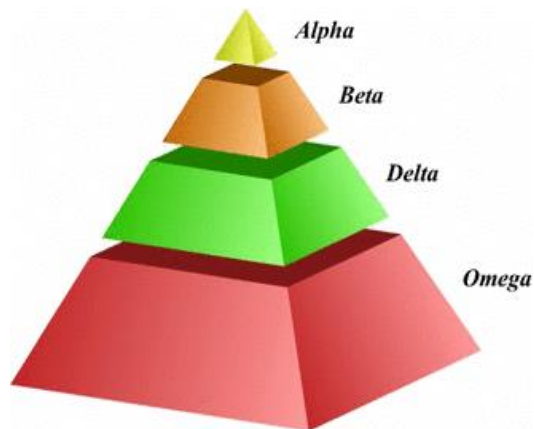
Psi su prve udomaćene životinje (među sisavcima) koje su ljudi pripitomili. Sve pasmine potječu od vuka (*Canis lupus*). Ljudi su ih selektivno razmnožavali za mnoge namjene, a rezultat je toga životinja različitih oblika, veličina i sposobnosti. Pas (*Canis familiaris*), kralježnjak je, sisavac i mesojed, pripadnik porodice pasa (Canidae).

Smatra se da je predak psa bila životinja slična vuku (vjerojatno mješanac između vuka i čaglja, koja je živjela prije nekoliko milijuna godina). Čak se i danas pripitomljeni psi mogu uspješno razmnožavati s vukovima i čagljivima. Neki smatraju da se svi psi mogu

podijeliti u dvije velike skupine, na one koji su slični vukovima i na one koji su slični čagljevima. Bez obzira na isitnu o njihovu podrijetlu, jasno je da su psi po prvi put pripitomljavani još u kamenom dobu (prije 50.000.g.), a vrlo vjerojatno čak i prije toga. Sve ovo doznajemo s paleolitiskih crteža koji prikazuju lov ljudi sa psima.

Najstariji ostaci pitomih pasa pronađeni su u iskopinama europskih naseobina iz kasnog mezolitika. Ti ostaci nalikuju dingu, divljem psu udomaćenom u Australiji. Najvjerojatnija teorija o psećem priklanjanju čovjeku je ta da su se psi zbog svoje sklonosti skupljanja ostataka priklonili čovjeku, koji je ubrzo razvio sve mogućnosti ineligentne i fizičke vještine psa. Uz toliki boravak s ljudima, čovjek je pripitomljenom psu praktički postao glavni uzrok svih biheviorističkih promjena i udaljavanja od svojih predaka, koje ćemo objasniti idućim pitanjima.

Imaju li divlji i udomaćeni psi iste društvene strukture kao vukovi ?

Pretpostavljalo se da psi zbog svoje povezanosti s vukovima kao njihovim pretcima stvaraju slične društvene strukture. Unatoč tome Pas se zbog pripitomljavanja znatno promijenio od svojih predaka a divlji psi prema istraživanjima pokazuju potpuno druge društvene strukture. Na primjer, uređenje parenja kod divljih pasa u potpunosti je drugačije od onog kod vukova. Kod divljih pasa parenje se bazira oko razrješavanja konflikta popuštanjem dok će kod vukova u parenju biti prioritizirani oni na vrhu hijerarhije. Istraživanja divljih pasa najčešće navode da je pripitomljavanje znatno promijenilo društveno ponašanje pasa od onog njihovih predaka.

U čoporima na slobodi divlji psi ne ostaju u strogim obiteljskim čoporima , nema određenog parenja te time dokazujemo da ne postoji piramidalna struktura s parom i njihovim potomcima na vrhu kao kod vukova. Interakcije među jedinkama mnogo su opuštenije i određene okolnostima. Kako ni jedan čopor divljih pasa ne primjenjuje piramidalnu hijerarhiju koja im se pripisuje, pretpostavka da je „ udomaćeni “ pas pod

utjecajem želje da provodi takvu hijerarhiju netočna. To dodatno možemo potvrditi istraživanjem dr. Bradsha iz 2009. koje je bilo provedeno na 16 pasa koji su bili zatvoreni u zajednički prostor na 6 mjeseci kako bi se saznalo hoće li stvoriti hijerarhiju, koju oni nisu stvorili.

Dominacija kao objašnjenje ponašanja pasa:

Prošlim pitanje i odgovorom došli smo do zaključka da nemamo dokaza kako bismo vjerovali da skupine udomaćenih pasa formiraju društvenu piramidu kao oblik društvenog uređenja. To se može činiti kao čisti „akademski“ podatak koji nam nema primjenu u svakodnevnom doticaju s psima, ali s obzirom na to da je pas biće kojem je u prirodi živjeti u piramidalnoj strukturi on nikad zapravo ne prestaje živjeti u piramidalnoj strukturi u svojoj glavi.

Ono što ovime hoćemo reći je to da je pas zapravo samo zamijenio pse u svojoj piramidalnoj strukturi društva s ljudima. Time možemo pretpostaviti da je pas sposoban stvoriti apstraktan koncept svog vlastitog položaja u društvu s onima koji ga okružuju te planirati način na koji će ih nadići. Taj nam se način razmišljanja može činiti vrlo ljudski zato što i mi ljudi imamo sposobnost razumijevanja i određivanja apstraktnih ideja kao što je ova pseća, te bi nam bilo mnogo teže predočiti samima sebi neke koncepte bez apstraktnog razmišljanja.

Time možemo pretpostaviti da na sličan način, samo primitivniji (zbog nemogućnosti govora i nerazvijenijeg mozga) psi sebi predočavaju radnje koje netko na njima vrši. Na primjer, nakon što pas obavi nuždu u kući ili nešto uništi, prema vlasnicima će biti jako popustljiv i podilaziti će im jer je svjestan da je napravio nešto što je protiv „ljudskog koda“. No, nedavna istraživanja podupiru slaganje između dresera i bihevorista da su biheviornalni znakovi koje vlasnici objašnjavaju kao krivi naučena reakcija koja ovisi o kontekstu a ne o svijesti psa o nedjelu.

Nama ljudima teško je predočiti si razmišljanje drugačije tj. primitivnije od našeg te često od pasa očekujemo razum koji i mi imamo, te smo ovim istraživanjem na kraju zaključili da pas za razliku od čovjeka nije sposoban pretpostavljati posljedice nečega što nije doživio već samo može učiti iz vlastitih pogrešaka te da će se reakcije različitih pasa znatno razlikovati zato što svatko od njih ima svoj način učenja te je prošao kroz različite okolnosti.

Kako se agresivno ponašanje pasa prema vlasnicima može objasniti?

Iako se njihove društvene strukture razlikuju, psi su kao i njihovi predci vukovi vrlo društvena bića.

Važna karakteristika društvenih bića je ta da su sposobni uočiti i poslati komunikacijske signale što im omogućuje prilagodbu u ponašanju prema onima drugih, ali i dalje ta prilagodba ovisi od pojedinca do pojedinca.

Dok se dobro razumijemo u njihov proces učenja i reakcija na učenje, kroz povijest nismo uočavali značajnost učenja i razvoj društvenih vještina između pasa i između pasa i ljudi. Pretpostavka da su pseće reakcije na društvene interakcije temeljene na urođenim osobinama kao što dominacija zanemaruju njihovu nevjerojatnu sposobnost za učenje složenih zadataka. Nadalje, psi su zasigurno sposobni naučiti posljedice određenih društvenih interakcija, te je važno to prepoznati kad u obzir uzimamo razvoj društvenih interakcija.

Baš kao što psi uče kako se ponašati u doticaju jedni s drugima pomoću složenog učenja, stvaranje složene mreže zadataka im omogućuje da predvide kako će se određena jedinka koju poznaju ponašati u različitim okolnostima. Upravo takav isti procesi učenja psi primjenjuju u doticaju s ljudima.

Očito je da psi na ljude ne gledaju isto kao i na pse, te tijekom njihovog razvoja s ljudskom zajednicom psi nauče sve ljudske radnje koje su povezane s njima baš kao što bi i kod pasa. Na primjer, sposobni su naučiti da će ljudsko ponašanje kao što je smijanje i pričanje visokim tonom za njih imati pozitivan ishod te se onda reaguju u skladu s ljudskim ponašanjem (vesele se, skaču, mašu repom, opušteni su), ali također su sposobni naučiti da povišenje tona glasa i proširene zjenice ljudi kao i pruženje ruku prema njihovom vratu/ovratniku za njih nema „pozitivan“ ishod.

Uz naučene ishode psi mogu naučiti i načine na koje mogu razriješiti određene situacije (npr. primanje za ogrlicu). Moguće naučene reakcije su podilaženje tj. popuštanje, izbjegavanje kontakta skrivanjem i agresivna reakcija kojom odbijaju onog što se njima čini kao prijetnja. Koja god im se reakcija (u izbjegavanju kontakta) ukaže kao učinkovita postat će pojačana te će se njome najčešće služiti.

Kako bismo bolje predočili ovaj bihevioristički problem s kojim se kao vlasnici životinja svakodnevno susrećemo prikazat ćemo ga na primjeru.

Zamislimo psa Mišu koji se boji vatrometa. Trenutno je 12. mjesec i kad je Mišo bio vani po noći netko je ispalio vatromet u blizini. Iz ovog će iskustva Mišo shvatiti da je izlazak vani po noći za njega opasan (dok je izlazak vani po danu za njega siguran).

Kao rezultat njegovog zaključka on više neće htjeti izlaziti vani noću, no njegovi vlasnici žele da izađe vani kao ne bi napravio umjetno jezero u kuhinji tijekom noći. Oni nisu povezali njegovo odbijanje izlaska s vatrometom te njegovo ponašanje smatraju neposluhom.

Razumljivo, iz vlasničke perspektive oni inzistiraju da Mišo izađe vani te ga primaju za ogrlicu/ovratnik kako bi ga izveli. Iz Mišine perspektive odlazak vani noću čini se kao nešto opasno za njegov život te on to izbjegava pod svaku cijenu.

U početku će se Mišo možda izvući i sakriti ispod stola, ali će ga njegovi vlasnici opet izvući. Mišo time dolazi do zaključka da ni podilaženje ni skrivanje neće razriješiti njegov problem te će se okrenuti trećoj opciji, tj. agresivnoj opciji.

Kada psi reže ili pokušaju ugristi vlasnika po prvi put, vlasnik će vrlo vjerojatno biti iznenađen te će se odmaknuti od životinje. Ta nesvjesna ljudska reakcija dovoljna je kako bi pojačala njihovu reakciju te će Mišo u istoj situaciji drugi poput upotrijebiti istu reakciju.

Kroz nekoliko ponavljanja agresivna će se reakcija sve više i više ukorjenjivati. Psi kao Mišo postepeno će naučiti da sve više radnji koje on za sebe smatra (npr. primanje za ogrlicu) opasnim može razriješiti agresijom te će sve manje pokazivati strah u različitim situacijama. Kod nekih pasa agresija može postati toliko ukorijenjena da na vlasnika njome reagiraju (npr. režanjem) čim ga vide jer ga smatraju potencijalnom prijetnjom.

U prošlosti se ovo ponašanje opisivalo kao dominantno ponašanje te su se jedinke koje su ovakvo ponašanje pokazivale smatrale dominantnima, ali ovim biheviorističkim primjerom dokazali smo da je taj način promišljanja netočan. Kada se ovakva reakcija snažno ukorijeni pas će imati očekivanje da će ta reakcija gotovo uvijek biti uspješna te njeno prekidanje može biti vrlo opasno. Vlasnici čiji se pas ponaša kao Mišo trebali

bi se posavjetovati ili ga odvesti kod specijalista i bihevorista u slučaju agresivnih reakcija kako bi odučili to stečeno ponašanje.

Glasanje pasa

Šest su osnovnih načina komunikacije kod pasa, a to su komunikacija sluhom, njuhom, vidom i dodirom. Kada psi komuniciraju, različiti oblici prenošenja poruke se međusobno nadopunjuju. Kod pasa je glasovna komunikacija naglašenija nego kod ostalih mesojeda, i smatra se da predstavlja bihevorističku prilagodbu na život uz čovjeka.

Međutim, u nekim okolnostima lajanje pasa može postati pretjerano, i neprihvatljivo s obzirom na današnji način života pasa kao kućnih ljubimca u kućama i stanovima. Pretjerano lajanje je čest problem u ponašanju zbog kojeg vlasnici traže savjet. U tom slučaju, vlasnik može naučiti kako da smanji količinu neželjenog lajanja svog psa, no lajanje je prirodno ponašanje i ne može sasvim nestati.

Vokalna komunikacija pasa i njihovo treniranje

U toku pripitomljavanja glavni društveni partner psa postao je čovjek (za kojeg je glasovna komunikacija jako važna). Život pasa u odvojenim ljudskim domaćinstvima bez mogućnosti kontakta s drugim psima, učinio je komunikaciju vidom, njuhom i dodirom rjeđe mogućom. Zbog toga je za pse komunikacija glasom postala važnijom u od ostalih oblika komunikacije.

Psi koriste različite glasove za komunikaciju. Kod pasa se može razlikovati najmanje 13 različitih glasova, od kojih su neki lajanje, groktanje, režanje, cviljenje, jaukanje, zavijanje, škrgranje zubima i glasno disanje. Lajanje psi koriste u obrani, igri, kao pozdrav, poziv ili kada traže pažnju.

Groktanje koriste kao pozdrav ili znak zadovoljstva, a češće se može čuti kod štenadi. Režanje koriste u obrani, kao dio signala upozorenja ili prijeteće, ili kada ih nešto boli. Psi zavijaju prvenstveno kada su ostavljeni sami, te traže društvo drugih pasa ili čovjeka, no mogu zavijati i na mjesec, kao i u situacijama kada čuju njima nejasne zvukove (instrumente ili sirene). Psi, dakle, imaju mogućnost glasanja na različite načine, te ih koriste u različitim situacijama.

Osim toga, svaki oblik glasanja koji se može čuti kod pasa ima značenje ovisno o situaciji u kojoj ga pas koristi. Jedan od primjera je režanje koje u osnovi označava nezadovoljstvo i prijeteće, ali ako je pas pri tome u raspoloženju za igru, tada režanje nema prijeteće značenje, nego je poticaj za nastavak igre.

Znanstvena istraživanja dokazala su da se laveži mogu podijeliti na podtipove, te da ovise o situacijama u kojima se psi nalaze. Psi mogu razlikovati različite oblike glasanja drugih pasa, te prema tome što čuju oblikuju svoje ponašanje. Na primjer, zvuk koji će najčešće navesti jednog psa da se probudi noću je lajanje drugog psa, te ako u nekom kućanstvu živi više pasa, početak će lajati zajedno. Lajanje jednog psa može uzbuditi drugog psa, no može imati i smirujuće djelovanje.

Također, znanstvenici su ustanovili da psi razlikuju barem tri vrste režanja: režanje u igri, režanje povezano s čuvanjem (npr. hrane) i režanje kada se psu približavala nepoznata osoba. Osim toga, slušajući režanje psi su znali koje je veličine pas koji reži, te toj informaciji prilagoditi svoje ponašanje.

Zanimljivo je i da ljudi mogu prepoznati pse prema lajanju, te odrediti kako se pas osjeća kada laje odnosno zbog čega laje. Ljudi su u tome uspješniji nego u prepoznavanju mačjeg glasanja (najvjerojatnije zbog dužeg boravka s psima).

Različite pasmine pasa različito su sklone lajanju, što ovisi o selekciji koju je čovjek proveo prema tome za što su bili korišteni. Smatra se da su pod ljudskom selekcijom pasmine pasa razvile različiti prag podražljivosti ili razinu uzbuđenosti koja im je potrebna da počnu lajati. Neke pasmina terijera lako započnu lajanje (niski prag podražljivosti), a lavež im sadrži visoke tonove. Općenito, lovački psi su skloni pridružiti se glasanju u grupi. Radne pasmine pasa za koje se očekuje da laju kada obavljaju svoj zadatak, mogu također biti sklone preobilnom glasanju u situacijama koje naliče radnom okolišu za koji su uzgajani. Osim toga, maltezeri su poznati lajavci.

S druge strane, Basenji su poznati zbog toga što vrlo malo laju, nego „jodlaju“ kada su sretni, no naučiti će lajati ako odrastu uz neku pasminu pasa koja više laje. Ipak, među psima iste pasmine postoje individualne razlike, a pretjerano lajanje je problem koji se susreće i kod mješanaca, pa je poznavanje osobitosti pasmina korisno uglavnom kako bi se budući vlasnici pasa mogli upozoriti na što trebaju pripaziti kod odabira kućnog ljubimca.

Glasanje pasa kao „problem u ponašanju“

Lajanje je jedan od normalnih oblika komunikacije pasa, no može postati problem u ponašanju. Neki vlasnici često glasanje svog ljubimca ne smatraju problemom dok se ne nađu u urbanim životnim uvjetima. Dakle, svako ponašanje koje vlasnik smatra problemom, ne mora biti nenormalno ponašanje.

Zato prvo treba razlučiti radi li se o neželjenom ili nenormalnom ponašanju. Nakon toga treba odrediti podražaje koji potiču psa na lajanje, te je potrebno mijenjati okoliš u kome pas živi. Konačno, učenjem se može mijenjati ponašanje psa.

Vlasnici najčešće odabiru one pse koji im se fizički sviđaju, a pri tome ne razmišljaju o njegovim psihičkim karakteristikama, odnosno osobnosti. Takvi vlasnici potom se žale da njihovi psi često i glasno laju. U tom slučaju vlasnici prvo moraju znati da je lajanje prirodni način komunikacije za pse. Postoje psi kojima je vrlo malo potrebno da započnu lajati, pa ako je to zbog pasmine (genetike), u tome slučaju vlasnici trebaju prihvatiti osobnost svog kućnog ljubimca takvog kakav je.

Često vlasnici toleriraju lajanje štene jer misle da će kada odraste manje lajati, što nije točno. Od prvog dana kada štene dođe u novi dom vlasnik treba znati kako da svojim ponašanjem dodatno ne potiče lajanje, te da nagrađuje psa kada je tih i miran. Slijedeći cilj je da vlasnik prepozna razloge zbog kojih pas počinje lajati, te to znanje koristi kako bi psa mogao „omesti“ prije nego što započne lajanje. U tome može poslužiti i osnovni trening, pri čemu vlasnik može samostalno trenirati psa ili može krenuti na trening u neku od psećih škola. Naravno, problem pretjeranog glasanja je najlakše umanjiti ako je pas mlađi, po mogućnosti štene.

Ako se lajanje „nagrađuje“ pas će lajati još više

Lajanje može postati pretjeranim zbog toga što ga vlasnici potiču svojim ponašanjem ili zbog neodgovarajućeg načina držanja psa. U takvim situacijama vlasnik treba naučiti kako da promjenama u svome ponašanju promjeni ponašanje svog kućnog ljubimca.

Lajanje može biti prenaplašeno kod pasa koji su zanemareni ako ne prave buku, a kada laju vlasnici na njih obrate pažnju. Time pas može zaključiti da će lajanjem doći do pažnje. Vlasnici često nastoje prekinuti lajanje tako što psu daju pseći kolačić, ponude igračku, pokušavaju s njima razgovarati, kažnjavaju psa fizički ili verbalno, odnosno viču na njega. U svakoj od tih situacija pas dobiva pažnju svoga vlasnika, a time se potiče takvo ponašanje. Svaki znak pažnje koji pas može dobiti od vlasnika, čak i kada je to tzv. negativna pažnja (vikanje na psa, fizičko kažnjavanje), za psa je poticaj da se tako nastavi ponašati, posebno ako se vlasnik inače rijetko bavi s psom. Vlasnik ne bi trebao direktno odgovarati na lajanje psa. Ako se sa psom priča i time potiče lajanje, tada ga je potrebno naučiti naredbi da se utiša, kako bi se imalo kontrolu nad njegovim glasanjem u situacijama kada lajanje predstavlja problem.

Vlasnici koji su motivirani da riješe problem u ponašanju svog psa, prepoznat će razloge zbog čega on započinje lajati, te mogu pokušati ukloniti uzroke ili preduhitriti takvo ponašanje. One pse koji su prošli osnovni trening, moguće je naredbom navesti da sjednu ili legnu, te nakon par sekundi kada je pas tih i miran, nagraditi takvo ponašanje. Odgoda je važna zato da pas poveže nagradu s dobrim ponašanjem, a ne lajanjem. Na takav način psa se može omesti u namjeri da započne lajati. Zatim, treba nagrađivati tiho ponašanje, učiti psa da ne reagira na poticaj lajanjem, nego da reagira na neki drugi način.

Fizičko kažnjavanje općenito se ne preporuča zbog nekoliko razloga. Pas kojeg se fizički kažnjava može naučiti da ne laje u prisutnosti vlasnika, no i dalje će lajati kada vlasnik nije u blizini. Također, kažnjavanje narušava emocionalni odnos psa i vlasnika, a dugoročno može potaknuti agresivno ponašanje psa. Osim toga, ako je lajanje posljedica nekog drugog problema u ponašanju, npr. anksioznosti, onda će se kažnjavanjem anksioznost pojačati.

Jedan od razloga zašto pas pretjerano laje može biti neodgovarajući okoliš u kome pas živi, a što dovodi do toga da je pas u stresu i frustriran. Taj problem može se javiti kod pasa koji nemaju mogućnost kretanja jer su stalno držani na lancu ili u boksu. Isto tako, držanje psa u stanu, bez redovitog izvođenja u šetnju, uz nedovoljnu količinu kretanja, može dovesti do pretjeranog lajanja. U tom slučaju može se utjecati na obilno lajanje kod pasa tako da se promijene uvjeti držanja psa, pruži mu se više prilika za šetnje i kontakt s drugim psima. Psi moraju redovito izlaziti u šetnju, a dnevna količina kretanja ovisi o osobinama psa, kao što su karakter, veličina, ali i inteligencija. Općenito pravilo bi bilo da veći psi, te psi koji pripadaju radnim pasminama trebaju više kretanja.

Lajanje može biti nenormalno

Nenormalno lajanje, u usporedbi s nepoželjnim, stvarno postoji. Lajanje može biti kompulzivno ponašanje, jedan od simptoma anksioznosti zbog odvojenosti i agresivne igre, ili znak sindroma kognitivne disfunkcije.

Ako je lajanje ritmično i ustrajno, te ako pas daje visoki prioritet lajanju ili režanju pred drugim aktivnostima, može se sumnjati da se radi o kompulzivnom ponašanju. Takvi psi započinju lajati bez ikakvog očitog poticaja. Lajanje može biti popraćeno s nekim motoričkim kompulzivnim ponašanjima, kao što su vrtnja u krug ili trčanje i zalijetanje u vertikalne površine poput zida, ograda ili namještaja.

Općenito, kompulzivni poremećaji se javljaju kada su životinje anksiozne, frustrirane i u stanju stresa. Kao i kod drugih kompulzivnih poremećaja, potrebno je promijeniti uvjete u okolišu u kome se pas drži, te naučiti psa drugačijem ponašanju. Prije svega treba odrediti što iz okoliša za psa predstavlja uzrok stresa i frustracije, te provesti desenzitaciju u situacijama koje su uzroci stresa. Potrebno je da se vlasnik s psom ophodi na ujednačeni način, bez iznenađenja i kažnjavanja, te da psu omogući mnogo šetnji i igre. Konačno, kada vlasnik nadgleda psa, trebao bi prepoznati situacije kada bi

pas mogao započeti s kompulzivnim ponašanje, te ga omesti u tome davanjem naredbe da učini nešto drugo, a zatim nagraditi dobro ponašanje.

Kod nekih pasa problem je intenzitet njihove reakcije kada dođe posjetitelj na vrata ili pristupi drugi pas na ulici. Te pse je lako uzбудiti, a karakter njihovog laveža mijenja se od relativno normalne frekvencije, uobičajenog upozoravajućeg lajanja, u lajanje visoke frekvencije, smanjene varijacije, odnosno više izričajnu i ritualiziranu vokalizaciju. Dva su svojstva karakteristična za takvo lajanje, a to su promjena u uzorku lajanja koja se događa brzo, te da kada se pas jednom prebaci na drugi tip glasanja, teško ih je ili nemoguće prekinutu čak i fizički. Najučinkovitije je spriječiti da pas uđe u ovakvo stanje. Dugoročno, rad sa psom se treba usmjeriti na promjenu emocionalnog doživljaja situacije u kojoj reagira na ovaj način.

Kod agresivne igre pas može brzo pojuriti prema naprijed grabeći ruke, stopala ili odjeću onoga s kime se želi igrati. Pri tome je lajanje i režanje viših frekvencija nego kod drugih oblika agresije. Agresivna igra može uključivati vrlo spontane napade i teške ugrize. Takav način ponašanja može se učinkovito promijeniti ako se psu omogući redovito vježbanje i duge šetnje, te ga se vodi na trening temeljen na pozitivnom poticanju. Istovremeno je potrebno mijenjati njegovo ponašanje u interakcijama s ljudima i drugim psima. Vlasnici nikad ne bi smjeli fizički kažnjavati takve pse jer time potiču agresivnu igru.

Neki psi laju kada su uznemireni zato što su ostavljeni sami tj. pate od anksioznosti zbog odvojenosti. Lajanje tih pasa je obično nekontrolirano, ritualizirano, te se mijenja prema visokim tonovima kako postaju sve uznemireniji. Takvo glasanje pasa može prethoditi ostalim oblicima anksioznosti zbog odvojenosti, kao što su uništavanje i mokrenje na neprimjerenim mjestima i pretjerano lizanje/čišćenje. Kod takvih pasa potrebno je liječiti anksioznost zbog odvojenosti, a ne samo pretjerano lajanje, koje predstavlja jedan simptom.

Stariji psi mogu početi lajati bez nekog uobičajenog razloga, a to se događa zbog promjena u živčanom sustavu koje nastaju starenjem. U tom slučaju potrebno je pretpostaviti neke zdravstvene probleme, kao što su gluhoća ili bolesti mozga, kao što je kognitivna disfunkcija. Prekomjerno lajanje može biti posljedica toga što pas ne dobiva odgovor, pa se kod njega razvija anksioznost zbog odvojenosti. Naime, smanjeni senzorni kapacitet koji dolazi sa starenjem može stvoriti psu dojam veće izoliranosti, kao i manje sposobnosti da funkcionira uz minimalno svjetlo noću. Za

neke takve pse će biti dovoljno ostaviti upaljeno svjetlo da prestanu lajati. Svakako je poželjno zatražiti pomoć doktora veterinarske medicine koji će možda moći psu prepisati određene lijekove.

Svatko tko razmišlja o tome da uzme psa trebao bi se raspitati o prirodnom ponašanju i potrebama koje pas ima, te o načinu kako psi uče. Tako bi se mogli izbjeći mnogi problemi u komunikaciji pasa i ljudi, što bi u konačnici trebalo smanjiti broj „nesporazuma“ te brojnost pasa koji su odbačeni zbog lajanja kao problema u ponašanju.

RASPRAVA:

Ovim istraživanjem smo htjeli prikazati kako kućni ljubimci su skloni promjeni u ponašanju na određene podražaje te bih smo trebali uzeti u obzir njihovo ponašanje ne kao odbijanje poslušnosti nego možda kao strah od nečega. Nedostatak istraživanja je nedovoljan broj jedinki za istraživanje.

ZAKLJUČAK:

Na kraju rada istaknuli bismo važnost životinjskog bihevizma i bihevizističkih istraživanja. Bez bihevizma ne bismo mogli dublje razumjeti razloge ponašanja naših životinja te s njima razvijati uspješan suživot. Također bismo ukazali na manjak opće pozornosti ukazane prema bihevizizmu te preporučamo da se što više obrazujete u području bihevizma jer je vrlo koristan u svakodnevnom doticaju s životinjama i ljudima.

LITERATURA :

Wikipedia

- Dog communication
- Bihevizizam
- Cat communicaton
- Dog
- Cat

Knjiga: „ 1.st Eastern European Veterinary Conference“

Internet članci

- ARGOS by Irena Petak
- Novi list.hr

Hrvatska enciklopedija – Biheviorizam